

Redaktionelt

"Vi lever i tider, som jeg ville kalde bibelske. Ligesom i Bibelen går alt utrolig hurtigt, en eneste side indeholder hundrede sætninger, en eneste sætning beskriver dramatiske begivenheder. Og som et resultat deraf er vi udsat for ryster, uro og oprør på godt og ondt." (Elie Wiesel i *Der Spiegel* nr. 1, 1990 p. 106).

Jødisk tænkning, den skal man gå til de jødiske religiøse skrifter for at finde - mener mange vel. Den kan vel ikke have ret meget at gøre med den vestlige tænkning som sådan.

I temasektionen af dette nummer af Slagmark vil en række artikler belyse denne fordom, og en generel konklusion kunne være, at jødisk tænkning ikke overlever ved at trække sig ind i en sekterisk religiøs skal - det ville den vel snarere dø af; den overlever snarere derigennem, at den har udviklet en særegen dialektik mellem selvidentitet og forandring, tradition og fornyelse, ortodoksi og kætteri. På det teologiske område er denne dialektik udtrykt i et forhold mellem hellig tekst (Torah) og kommentar (Talmud), som er radikal anderledes end kristendommens. Det er dette forhold, som Derridas begreb om forskydning tager sit udgangspunkt i. En af Derridas ambitioner er at påvise den vesterlandske profane tænknings stadige og fundamentale afhængighed af den kristne religion. Den vesterlandske filosof og den vesterlandske præst søger begge det sande i det oprindelige, det, der er før teksten, og som teksten kun mangelfuldt kan henviser til. Den kristne apoteose er visionen af ånden, den sprogløse forening af sjæl og Gud. Herimod sætter Derrida jødens koncentration om skriften som en selvstændig eksistens, som det gælder om at aflokke og aflytte stadig flere betydninger. For jøden kan kommentaren være lige så hellig som urteksten, og urteksten lige så hellig som Gud selv. Således for eksempel i historien om Rabbi Eliezer, for hvem Guds åbenbare medhold ikke var tilstrækkeligt til at han kunne overbevise sine modstandere i en disput.

I modsætning til kristendommen, hvor der på trods af filosofiens mere eller mindre bevidste videreførelse af religiøse forestillinger eksisterer et uudholdeligt skisma mellem det sakrale og det profane, så synes der i jødedommen at

være indbygget en avanceret dialektik mellem det sakrale og det profane, så man ikke rigtig ved, hvad der er hvad, og måske ikke behøver at vide det. Selv i sine daglige handlinger er mennesket også guddommeligt: det kan sammenligne sig med eller endda overgå Gud. Denne "åbenhed" og ligeværdighed over for Gud er, - sådan argumenteres der - et civilisatorisk meget positivt fænomen. Flere af artikelforfatterne aner således en sammenhæng mellem dette gudsforhold og trangen til at søge efter værdige menneskelige relationer. I kampen mod barbariet, som jøderne mere end nogen andre kender til, må den religiøse dimension også vindes for humaniteten og ikke overlades til modstanderne.

*

* *

Emnet for Magasinet er humor.

Den første artikel kan siges at danne en overgang til dette nummers tema. Forfatteren gør heri rede for, hvordan jødisk humor er forbundet med grundlæggende træk i jødisk religiøs tænkning og filosofi. Dette sker gennem en kommentering af en klassisk jødisk vittighed, og hovedpointen er, at de bedste jødiske vittigheder ofte er dobbelt- eller flertydige på samme måde, som reversible figurer. Den slags vittigheder kan åbne øjnene for virkelighedens modsætningsfyldte karakter, og de placerer sig derved i en omfattende antiautoritær bevægelse.

I Magasinets anden artikel forsøger forfatteren ud fra Nietzsche og Freud at indkredse såvel de psykologiske som de æstetiske dimensioner ved den komiske vision, det vil sige den komiske måde at se på mennesker og virkeligheden på. *Hvordan* er den komiske vision? *Hvordan* er den ikke? Og *hvor* er den?